

บทที่ 4

การจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อให้ราษฎรในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่แห้งแล้งขาดแคลน น้ำนอกเขตชลประทานเพื่อให้ประชาชนมีน้ำใช้เพียงพอกับความต้องการในการยังชีพขั้นพื้นฐาน และเพื่อใช้เสริมการเกษตรเท่าที่แหล่งน้ำจะอำนวยให้ทำการพัฒนาได้ การพัฒนาแหล่งน้ำเป็นความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น คลองส่งน้ำ สระน้ำขุดลอกหนองน้ำ บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล และคันกั้นน้ำเค็ม

น้ำในโลกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท น้ำฟ้าอยู่เหนือผิวดินขึ้นไป ได้แก่ เมฆหมอก น้ำท่า ได้แก่ น้ำในลำห้วย ลำธาร แม่น้ำ หนองบึง ทะเลสาบ และอ่างเก็บน้ำ น้ำใต้ดิน ได้แก่ น้ำที่อยู่ใต้ผิวดินลงไปจนถึงชั้นที่บ น้ำชั้นล่างสุด แหล่งน้ำใต้ดินเป็นแหล่งน้ำที่ใหญ่ที่สุดเมื่อเทียบกับแหล่งน้ำผิวดินทั้งหมด การพัฒนาแหล่งน้ำมีหลายประเภทตามลักษณะสภาพแหล่งน้ำ สถานที่หรือสภาพภูมิประเทศ ตามวัตถุประสงค์ของการใช้น้ำหรือความต้องการในแต่ละท้องถิ่น สามารถแบ่งกว้างๆ ได้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การพัฒนาแหล่งน้ำในอากาศ เช่น งานอนุรักษ์ป่าไม้ และทำฝนเทียม
- 2) งานพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ งานทด และผันน้ำ งานระบบส่งน้ำ งานสูบน้ำ งานขุดลอกหนองบึง ลำคลองหรือแม่น้ำตามธรรมชาติงานสระเก็บน้ำงานเก็บกักน้ำในลำน้ำธรรมชาติ และงานระบายน้ำออกจากที่ลุ่มมาใช้
- 3) งานพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดิน ได้แก่ งานบ่อน้ำตื้น มีความลึกถึงกันบ่อไม่เกิน 10 เมตร ได้น้ำไม่มาก และมักจะใช้สำหรับแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคในบริเวณไม่กว้าง เช่น ใช้ในครัวเรือน เลี้ยงสัตว์ และงานบ่อบาดาลจะต้องใช้เครื่องเจาะจนผ่านลงไปชั้นน้ำใต้ดินและสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้

4.1 แนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำ

การวางแผนจัดการทรัพยากร รัฐจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลทั้งระดับมหภาคและจุลภาคจาก ผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามยังมีการขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรในชุมชนมีทั้งการจัดการแก้ไขปัญหาและการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ด้วยการเห็นความสำคัญอย่างจริงจังของภาครัฐในเรื่องการฟื้นฟูสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะอาศัยเพียงเจ้าหน้าที่ของรัฐคงไม่เพียงพอต่อการเฝ้าระวังการจะรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ได้ จำเป็นต้องให้ประชาชนในชุมชน และองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งสถาบันในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้รัฐต้องให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่มีการรั่วไหล

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีวิสัยทัศน์ เรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดให้รัฐมีการปรับปรุงบทบาทของภาครัฐ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนดังนี้

- ปรับทัศนคติและขีดความสามารถของหน่วยงานรัฐ ให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนชุมชนในท้องถิ่น
- รณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนและองค์กรชุมชนผลจากการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและร่วมมือกันป้องกัน
- สร้าง โอกาสให้ชุมชนประชาชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น
- เปิด โอกาสให้ชุมชนประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตัดสินใจและติดตามประเมินผลในโครงการของรัฐ
- ออกกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิตามกฎหมายในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนเองได้

4.2 การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และการเกษตร

วัตถุประสงค์การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน เพื่อที่จะนำแหล่งน้ำใต้ดินและแหล่งน้ำผิวดินมาใช้ให้เป็นประโยชน์ พอเพียงต่อการนำน้ำมาใช้ ให้พอต่อความต้องการอุปโภคบริโภค การเกษตรและอุตสาหกรรมต่างๆ โดยให้ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุดในการที่จะพัฒนาแหล่งน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าและใช้น้ำอย่างประหยัด

1) การดำเนินการจัดการหาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค การเกษตร และอุตสาหกรรม รัฐได้ให้หน่วยงานหลายหน่วยและเอกชนเข้าดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดินมาใช้ประโยชน์ เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมทรัพยากรธรณี กรมโยธาธิการ สำนักงานชลประทาน เอกชน และประชาชนช่วยกันดำเนินการ

2) การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตร รัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนช่วยกันดำเนินแก้ไขตลอดเวลา การขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค รัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนช่วยการดำเนินการจัดหาพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขการขาดแคลนน้ำ โดยการดำเนินการ

จุดบ่อน้ำตื้นและเจาะบ่อน้ำบาดาล สำหรับน้ำที่ใช้ในการเกษตร โดยการพัฒนาแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ขึ้นมาใช้ โดยการก่อสร้างฝายน้ำล้นกั้นขวางลำน้ำเพื่อนำน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร และการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กบริเวณที่ลุ่ม เพื่อกักน้ำเก็บน้ำไว้ใช้ในการทำการเกษตรหรือทำการ ขุดสระน้ำบริเวณที่ลุ่มเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ตามที่ต้องการ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษ การขาดแคลนทรัพยากรน้ำที่สำคัญที่สุดจะต้องได้รับความเห็นชอบยินยอมของชุมชนที่จะมีการก่อสร้าง สิ่งเหล่านั้นก่อน

4.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับบ่อบาดาลของหมู่บ้าน

1) จากการสำรวจบ่อบาดาลตำบลแม่ปะ 2 หมู่บ้าน จำนวน 7 บ่อ ตำบลแม่มอก จำนวน 8 หมู่บ้าน มีบ่อบาดาลจำนวน 22 บ่อ และตำบลเวียงมอก 6 หมู่บ้าน จำนวนบ่อบาดาล 33 บ่อ รวม 3 ตำบล 16 หมู่บ้าน มีบ่อบาดาล จำนวน 62 บ่อ ทุกหมู่บ้านมีบ่อบาดาลน้อยสุดจำนวน 1 บ่อ มากสุดถึง 11 บ่อ หมู่บ้านหนึ่งจะมีบ่อบาดาลประมาณ 3-4 บ่อ ส่วนใหญ่ร้อยละ 99.5 มีบ่อบาดาล ที่ไม่มีบ่อบาดาลมีเพียงร้อยละ 0.5 ที่ไม่มีบ่อบาดาลสาเหตุเพราะไม่ได้อยู่ในบ้านของตัวเอง

2) จากการสำรวจ ปีที่มีการก่อสร้างบ่อบาดาลมากคือช่วงปี พ.ศ. 2535 - 2539 มีถึง ร้อยละ 28.5 ก่อนปี 2520 มีบ่อบาดาลน้อยมากเพียงร้อยละ 0.5 ทั้งนี้เนื่องจากรัฐมีงบประมาณน้อย และการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคยังมีไม่มากนัก ปัจจุบันประชากรใช้น้ำจากบ่อบาดาลในการ อุปโภคบริโภคน้อยมาก เนื่องจากมีประปาหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน บ่อบาดาลที่มีอยู่คงจะเก็บไว้เป็น บ่อสำรองเท่านั้น

3) สภาพบ่อบาดาลจากการสำรวจพบว่า ปัจจุบันบ่อบาดาลที่ใ้การได้ร้อยละ 58.5 จากจำนวน 62 บ่อ บ่อบาดาลที่ใ้การไม่ได้ร้อยละ 41.5 ที่ใ้ประโยชน์ไม่ได้เนื่องจากมือโยกเสีย โยคน้ำไม่ขึ้น ฐานบ่อมือโยกชำรุด เพืองโยกชำรุด และอื่นๆ

4) หน่วยงานที่จัดสร้างบ่อบาดาลในการเจาะบ่อบาดาลของหน่วยงานศูนย์ปฏิบัติการ เร่งรัดพัฒนาชนบทมีมากถึงร้อยละ 77.0 เนื่องจาก ศลป. มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการเจาะบ่อ บาดาลถึง 4 ชุด ส่วนชาวบ้านช่วยกันจัดสร้างขึ้นร้อยละ 2.0 เนื่องจากต้องใช้ค่าใช้จ่ายในการเจาะ ต่อบ่อมากชาวบ้านจึงมีการเจาะบ่อบาดาลกันเองน้อย

5) ค่าก่อสร้างบ่อบาดาลในการเจาะบ่อบาดาลต้องใช้งบประมาณ 86,000 บาท/บ่อ สำหรับบ่อบาดาลที่ต้องเจาะลึกตั้งแต่ 100 ฟุต - 300 ฟุต และต้องใช้ท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 6 นิ้ว เพื่อให้ได้ปริมาณน้ำมากในการนำน้ำขึ้นมาใช้เพียงพอ ส่วนค่าเจาะบ่อบาดาล 1,200บาท/บ่อ เป็นการเจาะบ่อน้ำตื้น โดยใช้ท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 นิ้ว เพื่อนำน้ำมาใช้ครอบครัว

6) ประโยชน์บ่อบาดาล จากการศึกษาพบว่ามีบ่อบาดาลที่ใ้ได้นาน 1 - 5 ปี ถึง ร้อยละ 38.5 ที่ใ้ได้นานจนต้องมีการบำรุงรักษาบ่อบาดาลในการใช้งาน การใ้ประโยชน์บ่อ

บาดาลได้นาน 16 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.0 เนื่องจากประชากรมีการบำรุงรักษาบ่อบาดาลไว้เป็นอย่างดีคมีน้อย เนื่องจากขาดการดูแลรักษาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขาดการดูแลรักษาจากประชาชนที่จัดว่าบ่อบาดาลเป็นทรัพย์สินส่วนรวม ขาดการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบ่อบาดาลชำรุดเสียหายไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือชาวบ้านส่วนใหญ่ จะไม่ทราบแหล่งหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อที่จะแจ้งข้อมูลให้

7) จากการศึกษาผู้รับผิดชอบซ่อมบำรุงรักษาบ่อบาดาล การซ่อมการบำรุงรักษาปัจจุบันนี้หน่วยงานของรัฐบาลได้มาดูแลแก้ไขให้ถึงร้อยละ 59.5 ผู้ที่รับผิดชอบในการบำรุงรักษาบ่อบาดาลน้อยถึงร้อยละ 2.0 เป็นกรรมการหมู่บ้านที่ได้รับผลประโยชน์จากการใช้น้ำจากบ่อบาดาล

ตารางที่ 9 ข้อมูลเกี่ยวกับบ่อบาดาลของหมู่บ้าน

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) บ่อบาดาลของหมู่บ้าน		
- มี	199	99.5
- ไม่มี	1	0.5
ข) ปีที่สร้างบ่อบาดาล		
- ก่อนปี 2520	1	0.5
- 2520 – 2524	0	0.0
- 2525 - 2529	30	15.0
- 2530 - 2534	12	6.0
- 2535 - 2539	57	28.5
- 2540 -	17	8.5
- ไม่ทราบ /ไม่แน่ใจ	83	41.5
ค) สภาพบ่อบาดาล		
- ยังใช้การได้	110	55.0
- ใช้การไม่ได้	90	45.0
ง) หน่วยงานที่จัดสร้างบ่อบาดาล		
- รพช.	154	77.0
- กรมทรัพยากรธรณี	26	13.0
- กรมโยธาธิการ	12	6.0

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
- ชาวบ้านช่วยกันจัดสร้าง	4	2.0
- อื่น ๆ	4	2.0
จ) ค่าก่อสร้างบ่อบาดาล		
- 1,210 บาท	1	0.5
- 5,000 บาท	1	0.5
- 8,860 บาท	1	0.5
- 40,500 บาท	14	7.0
- 80,600 บาท	1	0.5
- 86,000 บาท	56	28.0
- อื่น ๆ	126	63.0
ฉ) ใช้ประโยชน์บ่อบาดาลได้นานกี่ปี		
- 1 - 5	77	38.5
- 6 - 10	50	25.0
- 11 - 15	5	2.5
- 16 - 20	2	1.0
- ไม่ทราบ / ไม่แน่ใจ	66	33.0
ช) ผู้รับผิดชอบซ่อมบำรุงบ่อบาดาล		
- รพช. หรือหน่วยงานของรัฐ	119	59.5
- ชาวบ้าน	14	7.0
- อบต.	14	7.0
- กรรมการหมู่บ้าน	4	2.0
- อื่น ๆ	49	24.5

4.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับอ่างเก็บน้ำ

1) อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก จากการสำรวจการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กพบว่า มีจำนวนมากถึงร้อยละ 96.0 ที่เป็นเช่นนี้เพราะประชาชนต้องการใช้น้ำจากเก็บน้ำขนาดเล็กไปไว้ใช้ในภาคการเกษตร ส่วนที่ไม่มีอ่างขนาดเล็กสาเหตุมาจากไม่มีที่ที่จะก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก

คิดพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 4.0

2) จำนวนอ่างเก็บน้ำ หมู่บ้านที่มีจำนวนอ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง มากถึงร้อยละ 83.5 หมู่บ้านที่ไม่มีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กมีน้อยมากเพียงร้อยละ 1.0

3) ปีที่สร้างอ่างเก็บน้ำ ปีที่มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำมากในช่วงปี 2525-2539 ถึงร้อยละ 53.0 เนื่องจากมีปัญหาเรื่องฝนแล้งการขาดแคลนน้ำทำภาคเกษตรในปี พ.ศ.2530 - 2534 ไม่มีการก่อสร้างอ่างขนาดเล็ก

4) สภาพอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก สภาพอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กยังใช้การได้ถึงร้อยละ 95.5 สำหรับร้อยละ 4.5 ที่ใช้การไม่ได้เนื่องจากเก็บน้ำไม่ได้มีการรั่วซึม มีการทับถมของดินตะกอนตื้นเงิน

5) หน่วยงานที่จัดสร้างอ่างเก็บน้ำ จากการสำรวจพบว่า อ่างเก็บน้ำมีการก่อสร้างโดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ที่มีเครื่องจักรกลในการดำเนินงาน มีบุคลากรในองค์กรพร้อมในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กร้อยละ 84.5 ที่เหลืออีกร้อยละ 3.0 สร้างโดยกรมพัฒนาที่ดิน

6) การใช้ประโยชน์ของอ่างเก็บน้ำ การศึกษาทำให้ทราบว่า การใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตรใช้ได้เพียงครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.0) เนื่องจากน้ำไม่เพียงพอสำหรับผู้ไม่ได้ใช้ผลประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำร้อยละ 12.5 เนื่องจากไม่ได้ทำการเกษตร หรือพื้นที่อยู่ไกลจากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก หรืออยู่บนพื้นที่สูงกว่าอ่างเก็บน้ำ

7) ผู้รับผิดชอบซ่อมบำรุงรักษาบ่อบาดาล ส่วนมากจะได้รับการดูแลซ่อมบำรุงรักษาจากหน่วยงานที่มีการขุดเจาะบ่อบาดาลรับผิดชอบเป็นผู้ดูแลรักษาซ่อมบำรุง (ร้อยละ 36.5) กรรมการหมู่บ้านดูแลรักษาเอง ร้อยละ 3.0

8) จากการศึกษาการวิเคราะห์ บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำช่วยแก้ไขปัญหาในระดับใด การก่อสร้างบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำได้เป็นบางส่วน (ร้อยละ 59.5) ในการทำการเกษตรและอุปโภคบริโภค ที่ไม่ได้ช่วยเหลือร้อยละ 5.0 สาเหตุมาจากไม่ได้มีการทำเกษตรหรือบ่อบาดาลอยู่ห่างจากบ้าน

ตารางที่ 10 ข้อมูลเกี่ยวกับอ่างเก็บน้ำ

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก		
- มี	192	96.0
- ไม่มี	8	4.0

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ข) จำนวนอ่างเก็บน้ำ		
- 1	167	83.5
- 2	25	12.5
- 3	6	3.0
- ไม่มี	2	1.0
ค) ปีที่สร้างอ่างเก็บน้ำ		
- 2525 - 2529	2	1.0
- 2530 - 2534	0	0.0
- 2535 - 2539	106	53.0
- 2540	89	44.5
- ไม่ทราบ / ไม่แน่ใจ	3	1.5
ง) สภาพอ่างเก็บน้ำ		
- ยังใช้ไม่ได้	191	95.5
- ใช้การไม่ได้	9	4.5
จ) หน่วยงานที่จัดสร้างอ่างเก็บน้ำ		
- รพช.	169	84.5
- กรมชลประทาน	14	7.0
- กรมพัฒนาที่ดิน	6	3.0
- อื่น ๆ	11	5.5
ฉ) การใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำ		
- เพียงครั้งหนึ่งของหมู่บ้าน	122	61.0
- ใช้น้อยมาก	30	15.0
- ไม่ได้ใช้ประโยชน์	25	12.5
- ทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน	23	11.5
- หน่วยงานที่จัดสร้าง	73	36.5
- ชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์	52	26.0
- อปต.	9	4.5

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
- กรรมการหมู่บ้าน	6	3.0
- อื่น ๆ	60	30.0
ข) บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำช่วยแก้ปัญหาหาคัดน้ำ		
- ช่วยได้บางส่วน	119	59.5
- ช่วยได้มากที่สุด	39	19.5
- ช่วยได้น้อยมาก	18	9.0
- ไม่ได้ช่วยเหลือเลย	10	5.0
- อื่น ๆ	14	7.0

4.3 การแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำของชุมชน

1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ แหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ ลำห้วย ลำธาร แม่น้ำ คลอง หนอง บึง และป่าต้นน้ำ เป็นแหล่งน้ำที่ช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำได้เป็นอย่างดี แม่น้ำสามารถกั้นขวางลำน้ำเก็บกักน้ำตื้นน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร โดยการก่อสร้างฝายน้ำล้นไว้เป็นระยะสำหรับแหล่งน้ำตามธรรมชาติประเภท คลอง หนอง และ บึง สามารถพัฒนาแหล่งน้ำเหล่านั้น เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มกำลังโดยการขุดลอกคลองขุดลอกหนองน้ำ ขุดลอกบึง หรือขุดลอกลำห้วยลำธาร และแม่น้ำ เพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำได้มากขึ้น การปลูกป่าในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะดูดซับน้ำไว้เพื่อให้มีน้ำไหลในลำห้วย ลำธารและแม่น้ำตลอดปี

2) การสำรวจแหล่งน้ำใต้ดิน การขุดบ่อน้ำตื้นเพื่อนำน้ำขึ้นมาใช้ในการอุปโภค บริโภค และการเกษตร การศึกษาพบว่ามีน้อยมาก (ร้อยละ 0.5) สำหรับการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลเพื่อพัฒนาน้ำจากแหล่งน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเกษตรของ 16 หมู่บ้าน 3 ตำบล เพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำถึงร้อยละ 99.5 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการนำมาใช้ประโยชน์การอุปโภคบริโภคและการเกษตรของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง

3) จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสำรวจและการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่มอก และตำบลเวียงมอก พบว่า พื้นที่จำนวน 16 หมู่บ้าน 3 ตำบล ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคและน้ำใช้เพื่อการเกษตร อันได้แก่ ด้านการเกษตร ปศุสัตว์ การเลี้ยงปลา หากมีการพัฒนาแหล่งน้ำให้มีปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้ในด้านการเกษตรก็จะช่วยเสริมรายได้ให้กับประชาชนได้มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าลงได้ส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ยัง

ทำให้ประชาชนมีเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กมีถึงร้อยละ 96 และไม่มีอ่างเก็บน้ำมีเพียงร้อยละ 4.0

4.4 แนวทางและวิธีการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำที่จัดหาโดยรัฐ

1) การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อทรัพยากรน้ำส่วนรวม จากการศึกษาการรวมกลุ่มของประชาชน เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มเกษตรกรตำบล กลุ่มเกษตรกร ธกส. กลุ่มชาวบ้านและกลุ่มงานสาธารณะ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มสมุนไพร และกลุ่มเยาวชน พบว่า เหล่านี้มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม การทำงานกลุ่มจะสามารถเสนอแนวความคิด ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไขได้โดยอิสระเสรี โดยไม่มีการครอบงำแต่อย่างใด และมีการติดตามผลงานประเมินผลเพื่อสรุปประเด็นต่างๆ ให้ทราบทุก ๆ กิจกรรม ทำให้เกิดความเข้มแข็งของประชาสังคมตำบลในการดูแลทรัพยากรน้ำส่วนรวม

2) การทำกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาโดยให้สมาชิกกลุ่มเลือกประธานกลุ่ม รองประธาน เภรัญญิก และเลขานุการของกลุ่ม เพื่อกำหนดการประชุมกลุ่ม ให้สมาชิกกลุ่มเสนอวัตถุประสงค์ในการที่จะจัดตั้งกลุ่มทำกิจกรรมให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และได้ประโยชน์สูงสุดจากการทำกิจกรรมร่วมกัน

3) แนวคิดและการรวมกลุ่มเพื่อดูแลรักษาทรัพยากรน้ำส่วนรวม แนวคิดในการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำส่วนรวมเพื่อให้ทรัพยากรน้ำส่วนรวมของสาธารณะ เช่น บ่อบาดาล อ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น และโทรศัพท์สาธารณะ ไม่ให้ใครมาทำลายทรัพยากรน้ำหรือใช้ประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งบุคคลใดใช้เท่านั้น จะต้องให้ประชาชนทุกคนสามารถใช้ทรัพยากรน้ำส่วนรวมเท่า ๆ กันแล้วแต่โอกาส ตัวอย่างบ่อบาดาลชำรุดกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถซ่อมเองได้ก็จะรวมกลุ่มกันซ่อมเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องเสียเวลาแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบมาทำการซ่อมให้ เพราะจะทำให้เกิดการล่าช้ามาก ถ้ากลุ่มไม่สามารถซ่อมเองได้ก็สามารถแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาซ่อมให้และสามารถติดตามและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการใช้ทรัพยากรน้ำส่วนรวม ทำให้เกิดความเข้มแข็งของประชาสังคมตำบลในการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำส่วนรวมให้มีอายุการใช้งานได้ยาวนาน

4) การจัดตั้งองค์กรและสถาบันในหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ดูแลทรัพยากรน้ำส่วนรวม การที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งของประชาสังคมตำบลในการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำส่วนรวมในบางหมู่บ้านหรือตำบล ได้มีกลุ่มอาสาสมัครสำรวจประจำหมู่บ้านหรือตำบล ช่วยออกตรวจร่วมกับตำรวจในการดูแลทรัพยากรน้ำส่วนรวมหรือทรัพยากรน้ำส่วนตัวของประชาชนในหมู่บ้านหรือตำบล ไม่ให้ใครทำลายทรัพยากรน้ำส่วนรวมต่างๆ ตรวจค้นยาเสพติด และป้องกันเยาวชนในการรวมกลุ่มเสพยาเสพติด

5) การดูแลรักษาบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำ สภาพบ่อบาดาลจากการศึกษาบ่อบาดาล 16 หมู่บ้าน 3 ตำบล จากจำนวน 62 บ่อ พบว่าเสียใช้การไม่ได้จำนวน 26 บ่อ ใช้การได้ 36 บ่อ นอกจากนี้ยังพบว่า การที่ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำจากบ่อบาดาล ต่างคนต่างใช้ไม่มีการดูแลรักษา ทรัพย์สินส่วนรวม จึงทำให้บ่อบาดาลชำรุดเสียหายใช้การไม่ได้ ที่สำคัญคือ ไม่มีใครแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบมาดูแลแก้ไข

4.5 การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการดูแล

ทรัพย์สินส่วนรวม

การสร้างจิตสำนึกการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ต้องมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ต้องสร้างกลุ่มองค์กรหมู่บ้านโดยมีผู้แทนเข้ามาร่วมดำเนินการ กลุ่มองค์กรมีหน้าที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ต้องให้ประชาชนทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนรวมร่วมกัน และชุมชนเองต้องสร้างอุดมการณ์ร่วมกันในการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม

4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

1) ขาดผู้นำที่เข้มแข็งในการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม การที่ผู้นำไม่สนใจในการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ไม่มีคุณธรรมการใช้ทรัพย์สินส่วนรวมอย่างเสมอภาคกัน ทำงานไม่โปร่งใส ไม่สามารถตรวจสอบติดตามประเมินผลได้ มีส่วนทำให้ชุมชนนั้นอ่อนแอไม่สามารถในการดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2) การสร้างความรู้สึกร่วมกันและสร้างอุดมการณ์ร่วมกันจะต้องเปลี่ยนแนวความคิดหลากหลายให้เป็นแนวความคิดเดี่ยวเป้าหมายเดียวกัน โดยใช้เหตุผลหลายๆ ฝ่ายมารวมกันแล้วสรุปประเด็นที่สำคัญก่อนหลังเพื่อให้ทุกฝ่ายยอมรับ

3) ขาดการประสานงานทั้งของเจ้าหน้าที่และกลุ่ม ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก เช่น การเจาะบ่อบาดาล เมื่อเจ้าหน้าที่เจาะเสร็จแล้วไปเจาะที่อื่นต่อ ขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และกลุ่มหรือผู้นำกลุ่ม เมื่อบ่อบาดาลมีปัญหาเกิดชำรุดใช้การไม่ได้หรือเจ้าหน้าที่เข้ามาเจาะบ่อบาดาลไม่รู้จุดในการดำเนินการ จะทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ สาเหตุสำคัญเกิดจากการขาดการประสานงานเบื้องต้น เมื่อบ่อบาดาลเสียไม่รู้จะไปแจ้งที่ไหน ไม่รู้ที่อยู่ของหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบและกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์ต้องมีการประสานงานที่ดีต่อกัน จึงจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานได้

3) ขาดเงินทุน งบประมาณ แรงงาน ในการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานคือ ขาดงบประมาณ การดำเนินงานจะสำเร็จลุล่วงไปได้ต้องอาศัย

เงินทุน งบประมาณ และแรงงาน ถ้าขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะทำให้งานนั้นไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ การทำงานจะต้องมีการวางแผนงาน กำหนดระยะเวลาทำงาน และงบประมาณที่จะนำไปใช้และจะต้องมีการกำหนดการออกแบบและการก่อสร้าง

4) การจัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่นที่ไม่เป็นธรรม ทำให้การดำเนินการส่วนรวมไม่ประสบผลเท่าที่ควร เป็นปัญหาและอุปสรรคของชุมชนมาโดยตลอด เพราะขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ขาดการจัดตั้งกลุ่มและการรวมกลุ่ม เพื่อที่จะปกป้องการจัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นธรรม การดำเนินงานต้องเน้นการให้ประชาชนทุกคน ทุกครัวเรือนสามารถใช้ประโยชน์ได้เท่าเทียมกัน ไม่ให้ผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นไปตกอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

4.7 ความคิดเห็นในการแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ

จากการศึกษาวิเคราะห์การขาดแคลนน้ำพบว่า ความคิดเห็นในการแก้ปัญหาควรจะต้องมีการร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ (ร้อยละ 40.5) ใน การที่จะช่วยกันแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ส่วนความคิดเห็นในการแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำโดยการ รอให้หน่วยงานรัฐนำน้ำมาแจกมีเพียงร้อยละ 1.0 ซึ่งมีน้อยมาก

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นในการแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
- ชาวบ้านร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ	81	40.5
- ชาวบ้านช่วยกันแก้ปัญหาเอง	33	16.5
- อบต. เป็นผู้ดำเนินการ	26	13.0
- ให้หน่วยงานรัฐจัดหาน้ำแก้ปัญหาให้	21	10.5
- รอให้หน่วยงานรัฐนำน้ำมาแจก	2	1.0
- อื่น ๆ	37	18.5

4.8 ความคิดเห็นในการซ่อมแซม บำรุงรักษา บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำ

1) ในประเด็นของการช่วยเหลือหากเกิดปัญหาการซ่อมแซมและบำรุงรักษา การศึกษาครั้งนี้พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างประสงค์จะให้ความช่วยเหลือในรูปของแรงงานมากที่สุด (ร้อยละ 86.0)

2) กรณีของความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการใช้น้ำ พบว่า การใช้ประโยชน์และการซ่อมบำรุงไม่สอดคล้องกัน ประชาชนอาจหวังใช้ประโยชน์มากแต่ไม่ช่วยดูแล อีกทั้งหลายคนคิดว่าการใช้ประโยชน์ทำได้ไม่ค่อยคุ้มค่า

ตารางที่ 12 ความคิดเห็นในการซ่อมแซม บำรุงรักษา บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำ

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) การช่วยเหลือหากเกิดปัญหาการซ่อมแซม บำรุงรักษา บาดาลและอ่างเก็บน้ำ		
- ช่วยแรงงาน (ร่วมกับชาวบ้าน)	172	86.0
- ออกเงินสมทบ (บริจาค)	5	2.5
- ไม่ช่วยทั้งเงินและแรงงาน	3	1.5
- อื่น ๆ	20	10.0
ข) ลักษณะการใช้น้ำจากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำ ขนาดเล็กของชาวบ้าน		
- ทุกคนใช้ประโยชน์แต่มีกลุ่มบางคน บางส่วน ช่วยกันดูแล	47	23.5
- ใช้ประโยชน์ได้ไม่คุ้มการลงทุนจัดสร้าง	40	20.0
- มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าที่สุด	36	18.0
- มีคนใช้ประโยชน์เพียงครึ่งหนึ่งของ หมู่บ้านที่เหลือขาดแคลนน้ำ	30	15.0
- ทุกคนใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ไม่มี การดูแลบำรุงรักษา	12	6.0
- อื่น ๆ	35	17.5

4.9 สมาชิกกลุ่มและประเภทของสมาชิก

1) จากการศึกษาการเป็นสมาชิกของกลุ่มประชากรมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของกลุ่มถึงร้อยละ 87.3 เพื่อต้องการมีแนวคิดในการตัดสินใจทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมที่มีการรวมตัวหรือจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา เพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกันไปตกอยู่บุคคลใดบุคคลหนึ่งส่วนประชากรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มร้อยละ 12.5 สาเหตุมาจากไม่มีเวลาต้องไปค้าขายต่างจังหวัด และไม่ได้ประกอบอาชีพ

ทางภาคการเกษตร

2) กรณีของการเป็นสมาชิกกลุ่ม กลุ่มเกษตร ธกส. มีมากถึงร้อยละ 86.5 กลุ่มนี้ต้องรวมกลุ่มประกอบอาชีพทางภาคเกษตรจะต้องไปกู้เงินจาก ธกส. มาลงทุนซื้อเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช หรือพันธุ์ปลา อาหารปลา สร้างโรงเลี้ยงสัตว์ ซื้ออาหารสัตว์ จะต้องมีการรวมกลุ่มเกษตร ธกส. สำหรับกลุ่มเยาวชน และกลุ่มสมุนไพรมีน้อยมากร้อยละ 0.5 - 1.0 เนื่องจากยังไม่มีผู้นำในชุมชนให้ความสนใจน้อยมาก ไม่ได้มองถึงในอนาคตให้ความสำคัญน้อยมาก

3) กรณีการทำหน้าที่ภายในกลุ่มที่เป็นสมาชิก การศึกษาครั้งนี้พบว่า มีประชากรตัวอย่าง 10 รายที่เป็นประธาน (ร้อยละ 5.0) จำนวน 33 ราย เป็นกรรมการ (ร้อยละ 16.5) และเป็นที่ปรึกษาจำนวน 7 ราย (ร้อยละ 3.5) ที่เหลืออีกจำนวน 150 คน หรือร้อยละ 75.0 เป็นเพียงกลุ่มสมาชิก

ตารางที่ 13 สมาชิกกลุ่มและประเภทของสมาชิก

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) การเป็นสมาชิกของกลุ่ม		
- เป็น	175	87.5
- ไม่เป็น	25	12.5
ข) สมาชิกกลุ่ม		
- กลุ่มเกษตร ธกส.	173	86.5
- กลุ่มเกษตรตำบล	22	11.0
- กลุ่มชาวบ้านและงานสาธารณะ	12	6.0
- กลุ่มผู้ใช้น้ำ	7	3.5
- กลุ่มแม่บ้าน	4	2.0
- กลุ่มทอผ้า	3	1.5
- กลุ่มสมุนไพรม	2	1.0
- กลุ่มเยาวชน	1	0.5
ค) ในกลุ่มที่ท่านเป็นสมาชิก ท่านทำหน้าที่อะไร		
- เป็นประธาน	10	5.0
- เป็นกรรมการ	33	16.5
- เป็นที่ปรึกษา	7	3.5
- อื่น ๆ	150	75.0

4.10 ความคิดเห็นในการที่จะให้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำเป็นทรัพย์สินส่วนรวม

1) จากการศึกษาวิเคราะห์ ความเห็นที่จะให้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กของหมู่บ้านเป็นทรัพย์สินส่วนรวม ประชาชนเห็นด้วยร้อยละ 99.5 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.5 ให้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำของหมู่บ้านเป็นทรัพย์สินส่วนรมน้อยมาก

2) ควรจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กของหมู่บ้านเป็นทรัพย์สินส่วนรวม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนก่อนอื่น การเจาะบ่อบาดาลและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กเป็นเงินภาษีจากประชาชนที่นำมาก่อสร้าง ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อเท็จจริงเป็นทรัพย์สินส่วนรวมร้อยละ 55.5 ให้มีความสำนึกและความตระหนักในทรัพย์สินส่วนรวมทุกคนเป็นเจ้าของรวมกันร้อยละ 1.5 เป็นจำนวนน้อย

3) จากการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน การขาดแคลนงบประมาณเงินทุนที่จะมาสนับสนุนซ่อมบำรุงบ่อบาดาลร้อยละ 43.0 ประชาชนขาดความรู้สึกร่วมกันว่าสิ่งของเหล่านั้นเป็นสมบัติของชุมชน และขาดการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างต่อเนื่องร้อยละ 2.5

ตารางที่ 14 ความเห็นในการที่จะให้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำเป็นทรัพย์สินส่วนรวม

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) ความเห็นที่จะให้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กของหมู่บ้านเป็นทรัพย์สินส่วนรวม		
- เห็นด้วย	199	99.5
- ไม่เห็นด้วย	1	0.5
ข) ควรใช้วิธีการอย่างไรที่จะให้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กของหมู่บ้านเป็นทรัพย์สินส่วนรวม		
- ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนก่อนอื่น	111	55.5
- ต้องมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มุ่งทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก	30	15.0
- จัดสร้างกลุ่มองค์กรหมู่บ้าน มีผู้แทนเข้ามาร่วมดำเนินการ	17	8.5
- ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือต้องให้รัฐมอบหมายให้เป็นทรัพย์สินของชุมชน	4	2.0

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
- ให้มีความสำนึกและความตระหนักใน ทรัพย์สินส่วนรวม ทุกคนเป็นเจ้าของ ร่วมกัน	3	1.5
- ให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมกัน	3	1.5
ค) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน		
- ขาดแคลนงบประมาณ เงินทุนที่จะมา สนับสนุนซ่อมบำรุง	86	43.0
- ขาดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง	48	24.0
- ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ	47	23.5
- มีการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นที่ไม่ เป็นธรรม	9	4.5
- ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของ ทรัพย์สิน	7	3.5
- ประชาชนขาดความรู้สึกร่วมกันว่า สิ่งของเหล่านั้นเป็นสมบัติของชุมชน	5	2.5
- ขาดการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของ รัฐอย่างต่อเนื่อง	5	2.5

4.11 ความเห็นเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อปฏิบัติงานของส่วนรวม

1) จากการศึกษา ปัจจุบันหมู่บ้านของท่านยังมีการเอาแรงอยู่หรือไม่ ปัจจุบันนี้ ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่มอก และตำบลเวียงมอก รวม 16 หมู่บ้าน 3,409 ครัวเรือน ประชาชนรวม ชายหญิง 12,649 คน ยังมีการเอาแรงร้อยละ 97.0 ไม่มีการเอาแรงน้อยมาร้อยละ 2.5 เนื่องจากไม่ได้ ประกอบอาชีพทางการเกษตรจึงไม่มีการเอาแรง

2) จากการศึกษากิจกรรมลงแขกของ 3 ตำบล 16 หมู่บ้านงานการเกษตร การไถนา ปักดำเกี่ยวข้าว ยังมีการลงแขก เพื่อลดต้นทุนการผลิต ทำให้ไม่มีการว่าจ้างงานในฤดูทำนาและทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็งมีความคิดร่วมกันในการทำงานถึงร้อยละ 64.5

สำหรับงานขุดลอกเหมืองฝาย รักษาป่าชุมชน ปลูกป่าและดูแลความสะอาดหมู่บ้าน ด่างหญ้า เก็บขยะ มีน้อยร้อยละ 1.0

3) เหตุผลที่ไม่นิยมจัดทำการลงแขกของประชาชนเพื่อปฏิบัติงานส่วนรวม มีการจ้างเป็นเงินมากขึ้นของประชาชนเพื่อปฏิบัติงานส่วนรวม มีการว่าจ้างเป็นเงินมากขึ้นร้อยละ 29.5 ขาดแรงงานในหมู่บ้านร้อยละ 24.5 การที่ไม่นิยมจัดทำการลงแขกความผูกพันนั้นในเครือญาติลดน้อยลงไปร้อยละ 4.0

4) จากการศึกษาสิ่งที่ควรทำเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเป็นเสียสละและทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม มีผู้นำที่เข้มแข็งร้อยละ 42.0 การมีผู้นำที่เข้มแข็งการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อปฏิบัติงานในส่วนรวมก็มากขึ้นร้อยละ 0.5 ป้องกันบุคคลภายนอกเข้ามาใช้ประโยชน์น้อยมาก

ตารางที่ 15 ความเห็นเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อปฏิบัติงานของส่วนรวม

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) ปัจจุบันหมู่บ้านของท่านยังมีการเอกรงอยู่หรือไม่		
- มี	195	97.5
- ไม่มี	5	2.5
ข) กิจกรรมการลงแขก		
- งานการเกษตร(ไถนา ปลูกข้าว เกี่ยวข้าว)	129	64.5
- งานสังคม(ทำบุญ บวชนาค งานพิธีกรรม ต่างๆ รวมทั้งงานศพ)	52	26.0
- ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม	8	4.0
- งานขุดลอกเหมืองฝาย รักษาป่าชุมชน (ปลูกป่า)	2	1.0
- ดูแลความสะอาดหมู่บ้าน ด่างหญ้าเก็บขยะ	52	1.0
ค) เหตุผลที่ไม่นิยมจัดทำการลงแขก		
- มีการว่าจ้างเป็นเงินมากขึ้น	59	29.5
- ขาดแคลนแรงงานในหมู่บ้าน	49	24.5
- ความรู้สึกร่วมกันหายไปเพราะค่านิยม (เงิน) สมัยใหม่เข้ามา	28	24.0
- ขาดผู้นำชุมชนที่สนใจเรื่องนี้	28	24.0

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
- ความผูกพันในเครือญาติคนน้อยลง ไป ง) สิ่งที่ดีควรทำให้สมาชิกในชุมชนเป็นผู้เสียสละและทำ ประโยชน์แก่ส่วนรวม	8	4.0
- มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง	84	42.0
- สร้างอุดมการณ์ร่วมกัน	52	26.0
- ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั้งรุ่น เก่าและรุ่นใหม่	30	15.0
- รื้อฟื้นประเพณีดั้งเดิม	10	5.0
- ให้ทุกคนในชุมชนมีสิทธิในการให้ ประโยชน์จากทรัพย์สินส่วนรวมเท่า ๆ กัน	7	3.5
- มีผลประโยชน์ร่วมกัน	7	3.5
- สร้างชุมชนให้มีความเป็นชุมชนสูง	3	1.5
- ป้องกันบุคคลภายนอกเข้ามาใช้ประโยชน์	1	0.5

4.12 การประเมินความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม

1) จากการวิเคราะห์ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม บ่อบาดาล อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ระดับความสำคัญปานกลางร้อยละ 40.5 ไม่มี/ไม่ทราบร้อยละ 7.0

2) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมของบ่อบาดาลและ อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวมระดับความสำคัญมากร้อยละ 54.5 ระดับความสำคัญ ไม่มี / ไม่ทราบร้อยละ 4.5

3) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมการเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านระดับความสำคัญมากและปานกลางร้อยละ 40.0 ระดับความสำคัญน้อย และ ไม่มี/ไม่ทราบ 10.0

4) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมการเข้าร่วมประชุม กับกลุ่มอย่างน้อยเพียงใด ระดับความสำคัญมากร้อยละ 54.5 ระดับความสำคัญไม่มี/ไม่ทราบ ร้อยละ 5.0

5) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม การรวมกลุ่มเพื่อ ประโยชน์แก่ชุมชน ระดับความสำคัญมาก 62.5 ระดับความสำคัญไม่มี / ไม่ทราบ 1.0

6) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมบทบาท และความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ระดับความสำคัญมากร้อยละ 52.5 ระดับความสำคัญไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 0.5

7) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลทรัพย์สินส่วนรวมอย่างไร ระดับความสำคัญมากร้อยละ 55.0 ระดับความสำคัญไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 3.5

8) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม ผู้นำหมู่บ้านเอาใจใส่เรื่องของทรัพย์สินส่วนรวม กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ระดับความสำคัญมากถึงร้อยละ 65.5 ระดับความสำคัญไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 2.0 ครูระดับความสำคัญปานกลางร้อยละ 40.0 ระดับความสำคัญน้อยเพียงร้อยละ 12.5 พระ / นักบวช ระดับความสำคัญปานกลางร้อยละ 34.0 ระดับความสำคัญน้อย 19.0 NGOs ระดับความสำคัญมาก ไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 42.0 ระดับความสำคัญมาก 8.5 และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ระดับความสำคัญปานกลาง ร้อยละ 33.5 ระดับความสำคัญ ไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 17.5

9) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมชาวบ้านท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมอยู่ในระดับความสำคัญปานกลางร้อยละ 39.0 ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม ระดับความสำคัญการรับรู้ข่าวสาร ฯลฯ ไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 7.5

10) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม ท่านได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ระดับความสำคัญมากร้อยละ 78.5 ระดับความสำคัญน้อยร้อยละ 3.0 วิทยูระดับความสำคัญที่ได้รับรู้ข่าวสารปานกลางและน้อยร้อยละ 34.5 ระดับความสำคัญมาก 13.0 ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ความสำคัญน้อยร้อยละ 31.0 ระดับความสำคัญมาก ร้อยละ 18.0 ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าว / เสียงตามสาย ระดับความสำคัญร้อยละ 46.5 ระดับความสำคัญไม่มี/ไม่ทราบร้อยละ 3.5 การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสื่อบุคคล ญาติ พี่น้อง เพื่อน ระดับความรับรู้ปานกลางร้อยละ 52.0 ระดับความสำคัญไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 7.0 การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ระดับความสำคัญน้อยร้อยละ 40.5 ระดับความสำคัญไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 32.5 ระดับความรู้อื่นๆ ร้อยละ 13.5

11) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืนของบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กระดับความสำคัญปานกลางร้อยละ 36.0 ระดับความสำคัญเรื่องการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน ระดับความสำคัญ ไม่มี / ไม่ทราบ ร้อยละ 13.0

ตารางที่ 16 การประเมินความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม

ชนิด/ประเภท	ระดับความสำคัญ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี/ไม่ทราบ
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม	70(35.5)	81(40.5)	35(17.5)	14(7.0)
2. บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวม	109(54.4)	55(27.5)	27(13.5)	9(4.5)
3. การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน	80(40.0)	80(40.0)	20(10.0)	20(10.0)
4. การเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มอย่างน้อยเพียงใด	109(54.4)	70(35.5)	11(5.5)	10(5.0)
5. การรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์แก่ชุมชน	125(62.5)	64(32.0)	9(4.5)	2(1.0)
6. บทบาทและความเข้มแข็งของผู้กลุ่มชนในหมู่บ้าน	105(52.5)	72(36.0)	22(11.0)	1(0.5)
7. ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลทรัพย์สินส่วนรวมอย่างไร	110(55.0)	72(36.0)	11(5.5)	7(3.5)
8. ผู้นำหมู่บ้านเอาใจใส่เรื่องของทรัพย์สินส่วนรวม				
ก) กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	131(65.5)	54(27.5)	11(5.5)	4(2.0)
ข) ครู	69(34.5)	80(40.0)	25(12.5)	26(13.0)
ค) พระ / นักบวช	53(26.5)	68(34.0)	38(19.0)	41(20.5)
ง) NGOs	17(8.5)	51(25.5)	48(24.0)	84(42.0)
จ) เจ้าหน้าที่ของรัฐ	43(21.5)	67(33.5)	55(27.5)	35(17.5)
9. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวมอย่างน้อยเพียงใด	59(29.5)	78(39.0)	48(24.0)	15(7.5)
10. ท่านได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร				
ก) โทรทัศน์	157(78.5)	30(15.0)	6(3.0)	7(3.5)
ข) วิทยุ	26(13.0)	69(34.5)	69(34.5)	36(18.0)
ค) หนังสือพิมพ์	36(18.0)	50(25.0)	62(31.0)	52(26.0)
ง) หอกระจายข่าว /เสียงตามเสียง	93(46.5)	69(34.5)	31(15.5)	7(3.5)
จ) สื่อบุคคล ญาติ พี่น้อง เพื่อน	32(16.0)	104(52.0)	50(25.0)	14(7.0)
ฉ) เจ้าหน้าที่ของรัฐ	25(12.5)	75(37.5)	81(40.5)	19(9.5)
ช) หาเองและอื่น ๆ	27(13.5)	62(31.0)	46(23.0)	65(32.5)
11. ความเข้าใจเรื่องการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน	69(34.5)	72(36.0)	33(16.5)	26(13.0)

ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกณฑ์การประเมินความรู้ ความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ทรัพย์สินส่วนรวม การรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์แก่ชุมชน และบทบาทและความเข้มแข็งของผู้นำ ชุมชนในหมู่บ้านในการดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวมแบบยั่งยืน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำอยู่ ระหว่าง 1.0–1.06 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานปานกลางอยู่ระหว่าง 1.7–2.3 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูง อยู่ระหว่าง 2.4 – 3.0

การวิเคราะห์ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม จำนวน 11 ข้อ 21 คำถาม วิเคราะห์ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ 21 คำถาม จัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม ใหญ่ ๆ

กลุ่มที่ 1 การมีความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม การรวม กลุ่มเพื่อทำประโยชน์แก่ชุมชน ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแล รักษา ทรัพย์สินส่วนรวมสูงถึงร้อยละ 23.8

กลุ่มที่ 2 การมีความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม บ่อบาดาล อ่างเก็บน้ำ การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน การเข้าร่วมประชุม และผู้นำหมู่บ้านเอาใจใส่ ทรัพย์สินส่วนรวมปานกลางถึงร้อยละ 47.6

กลุ่มที่ 3 การมีความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม การได้ รับทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ผู้นำหมู่บ้านเอาใจใส่เรื่องทรัพย์สินส่วนรวมต่ำถึงร้อยละ 28.6

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเกณฑ์การประเมินความรู้ความเข้าใจของ ประชาชนเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม

ชนิด/ประเภท	\bar{X}	SD.	เกณฑ์ความเข้าใจ
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม	2.0	2.0	ปานกลาง
2. บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กที่เป็น ทรัพย์สินส่วนรวม	2.3	2.3	ปานกลาง
3. การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน	2.1	2.1	ปานกลาง
4. การเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มอย่างน้อยเพียงใด	2.4	2.3	ปานกลาง
5. การรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์แก่ชุมชน	2.6	2.5	สูง
6. บทบาทและความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน	2.4	2.4	สูง
7. ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลทรัพย์สินส่วนรวมอย่างไร	2.4	2.4	สูง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ชนิด/ประเภท	\bar{X}	SD.	เกณฑ์ความเข้าใจ
8. ผู้นำหมู่บ้านเอาใจใส่เรื่องของทรัพย์สินส่วนรวม			
ก) กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	2.6	2.5	สูง
ข) ครู	2.0	1.9	ปานกลาง
ค) พระ / นักบวช	1.7	1.6	ปานกลาง
ง) NGOs	1.0	1.0	ต่ำ
จ) เจ้าหน้าที่ของรัฐ	1.6	1.6	ต่ำ
9. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนรวม อย่างน้อยเพียงใด	1.9	1.9	ปานกลาง
10. ท่านได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่อไปนี้			
ก) โทรทัศน์	2.7	2.6	สูง
ข) วิทยุ	1.4	1.4	ต่ำ
ค) หนังสือพิมพ์	1.4	1.3	ต่ำ
ง) หอกระจายข่าว / เสียงตามสาย	2.2	2.2	ปานกลาง
จ) สื่อบุคคล ญาติ พี่น้อง เพื่อน	1.8	1.7	ต่ำ
ฉ) เจ้าหน้าที่ของรัฐ	1.5	1.5	ต่ำ
ช) หาเองและอื่น ๆ	1.3	1.2	ต่ำ
11. ความเข้าใจเรื่องการใช้ทรัพยากรให้ยั่งยืน	1.9	1.9	ปานกลาง

4.13 ความคิดเห็นทั่วไปในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวมของประชาชน

1) ประชาชนใน 16 หมู่บ้าน 3 ตำบล ได้ให้ความเห็นว่า แนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวมต้องให้ชุมชน ประชาชน ที่ใช้ประโยชน์จากบ่อบาดาล และอ่างเก็บน้ำช่วยกันดูแลรักษา ให้ความสำคัญ และให้ความร่วมมือในการดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวมถึงร้อยละ 22.0 ความคิดเห็นของประชาชนที่ไม่ทราบว่าจะบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำเป็นทรัพย์สินส่วนรวม และไม่ได้ใช้ประโยชน์จากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำมีเพียงร้อยละ 5.0

2) ประชาชน 16 หมู่บ้าน 3 ตำบล ได้ให้ความเห็นว่า ต้องให้ประชาชนทุกคนสามารถใช้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำอย่างเสมอภาคในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ใช่ว่าการใช้ประโยชน์จากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำไปตกอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ควรให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีความเสมอภาคกันถึงร้อยละ 64.5 ความคิดเห็นของ

ประชาชนบางคนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ก็ไม่สามารถตอบได้ เพราะไม่ทราบข้อมูล มีเพียงร้อยละ 7.0

3) ความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ประชาชนให้ความเห็นว่า ความสำคัญในการใช้บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำมีความจำเป็นมากที่ต้องใช้ประโยชน์บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำร่วมกัน มีถึงร้อยละ 58.5 มีบางคนที่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ประโยชน์บ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำร่วมกันเพียงร้อยละ 4.0

4) ประชาชน 16 หมู่บ้าน 3 ตำบล ได้ให้ข้อคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์จากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำมากเกินไปว่าจะต้องออกกฎ ระเบียบ ข้อตกลง เกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินส่วนรวมถึงร้อยละ 31.0 แต่มีประชาชนบางคนที่ไม่มีปัญหาในการใช้ประโยชน์มากเกินไป เพราะประชาชนเหล่านี้ได้ใช้ทรัพย์สินส่วนรวมเหล่านั้นน้อยอยู่แล้ว จึงไม่มีปัญหามากนักเพียงร้อยละ 5.5

5) ประชาชน 16 หมู่บ้าน 3 ตำบล ได้ให้ความเห็นทั่วไปในการป้องกันมิให้คนภายนอกหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดใช้ประโยชน์ฝ่ายเดียวจากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำ ประชาชนเสนอความคิดว่าต้องมีคณะกรรมการดูแลตรวจสอบในการใช้น้ำจากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำ ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเสมอภาคกันถึงร้อยละ 33.0 มีประชาชนบางคนไม่ทราบหรือไม่ตอบเพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำเพียงร้อยละ 10.0

ตารางที่ 18 ความคิดเห็นทั่วไปในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวมของประชาชน

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) แนวทางในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวม		
- มีการใช้ร่วมกันและช่วยดูแลรักษาให้ ความสำคัญและความร่วมมือ	184	92.0
- สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สร้าง ความเข้าใจถึงความสำคัญในทรัพย์สิน ส่วนรวม	6	3.0
- ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	10	5.0
ข) การสร้างความเสมอภาคในการใช้ประโยชน์		
- ให้ความเสมอภาคในการใช้ประโยชน์ ร่วมกัน	129	64.5

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
- ออกกฏระเบียบในการใช้ประโยชน์	53	26.5
- ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	14	7.0
- อื่น ๆ	4	2.0
ค) ความจำเป็นและการใช้ประโยชน์ร่วมกัน		
- มีความจำเป็นมาก	117	58.5
- มีการใช้กฏระเบียบอย่างเป็นธรรม	42	21.0
- ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน	8	4.0
- ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	33	16.5
ง) การแก้ไขปัญหาขัดแย้งจากการใช้ประโยชน์มากเกินไป		
- มีกฏระเบียบข้อกำหนด ข้อตกลง เกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินส่วนรวม	62	31.0
- มีคณะกรรมการหมู่บ้าน คอยจัดการ ดูแล ระบบเหมืองฝาย	31	15.5
- ไม่มีปัญหามากนัก	11	5.5
- ไม่ทราบ / ไม่เคย	96	48.0
จ) การป้องกันมิให้คนภายนอกหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด ใช้ ประโยชน์ฝ่ายเดียว		
- มีคณะกรรมการดูแล ตรวจสอบ	66	33.0
- ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง	60	30.0
- มีการทำข้อตกลงและออกกฏระเบียบ ในการใช้	54	27.0
- ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	20	10.0

4.14 ข้อเสนอแนะความเข้มแข็งของประชาชนในการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม

1) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ต้องมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง เสียสละ มีความยุติธรรม มีความรู้ ความสามารถ และประชาชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชนเข้มแข็ง ได้ขึ้นอยู่กับผู้นำต้อง

โปร่งใสและให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมเสนอแนวคิด การตัดสินใจ การวางแผน การบริหาร การจัดการ ติดตามผล ประเมินผล และสรุปผล ถ้าทุกคนมีส่วนร่วมก็จะเกิดจิตสำนึกในทรัพย์สินเหล่านั้นว่ากลายเป็นสมบัติของตนเอง

2) การช่วยกันดูแลทรัพย์สินส่วนรวม ประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์ในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวมต้องมีการรวมกลุ่มขึ้นมา เลือกประธานกลุ่ม เสร็จญุก เลขของกลุ่ ม ประธานไม่จำเป็นต้องเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ในการประชุมกลุ่มควรจัดตั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการจัดการดูแลทรัพย์สินส่วนรวมให้มีอายุการใช้งานยาวนานและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3) ปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไข ภาครัฐและเอกชนจะต้องพัฒนาบ่อน้ำบาดาลที่ใช้การไม่ได้และใช้การได้แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์คุ้มค่า ในการที่รัฐจัดหาให้ประชาชนต้องรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อการเสนอแนวทางแก้ไขและพัฒนาบ่อน้ำบาดาลให้ใช้ประโยชน์ได้ครบ 62 แห่ง พัฒนาบ่อน้ำบาดาลขึ้นมาใช้สำหรับอุปโภค บริโภค หรือเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งที่ขาดน้ำ ก็จะเกิดประโยชน์ในการดูแล รักษา ทรัพย์สินส่วนรวมได้ในระดับหนึ่ง ถ้าเราไม่มีการพัฒนาบ่อน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ บ่อน้ำบาดาลอาจจะใช้การไม่ได้ตลอดไป รัฐต้องจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเพื่อใช้ในการเกษตร การเพาะปลูก

ตารางที่ 19 ข้อเสนอแนะความเข้มแข็งของประชาชนในการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
ก) การสร้างความเข้มแข็งของประชาชน		
- มีผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็งเสียสละ มีความยุติธรรม มีความรู้ และประชาชนให้ความร่วมมือ	84	42.0
- ร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการทำงาน และแก้ปัญหาาร่วมกัน	60	30.0
- ชาวบ้านต้องให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี เข้าใจซึ่งกันและกัน	44	22.0
- ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	12	6.0
ข) การช่วยดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม		
- ต้องช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม	108	54.0

ตารางที่ 19 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N = 200)	ร้อยละ
- สร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ ร่วมกัน	52	26.0
- มีกรรมการดูแลรักษา รัฐให้คำแนะนำ ในการกำหนดระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ	17	8.5
- ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	23	11.5
ค) ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข / ดำเนินการ		
- การให้ความช่วยเหลือจากรัฐ / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	53	26.5
- ปัญหารายได้ต่ำ ผลผลิตเกษตรตกต่ำ	45	22.5
- ปัญหาสาธารณสุขโรคต่าง ๆ	42	21.0
- ปัญหาวัยรุ่นและยาเสพติด	20	10.0
- ปัญหาการทำลายทรัพยากร และ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม	15	7.5
- ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	25	12.5